

מאמר

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תפילת ההורים על ילדיהם

יו"ל ער"ח סיון ה'תש"פ

מתוך הספר "מבשר טוב - חינוך" שנמצא כעת בעריכה

בעמוד האחרון מובא תפילת השלה"ק

חובת ההורים להתפלל על הצלחת ילדיהם

כתב בשלה"ה הקדוש בשער האותיות [אות ד' דרך ארץ ס"ק יח] וז"ל: "ותמיד יהיה תפילה שגורה בפי אב ואם להתפלל על זרעם, שיהיו לומדי תורה וצדיקים, ובעלי מדות טובות. ויכוון במאוד על זה בברכת התורה: 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כו'". וכן בברכת אהבה רבה: 'אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו כו'', יחשוב גם כן על זרעו וזרע זרעו עד עולם. וכן כשאומר: 'למען לא נגע לריק ולא נלד לבהלה', בכל מקומות כאלה יעשה תפילתו קבע בכל לבבו ובכל נפשו.

"וכן איתא בילקוט [מתנא דבי אליהו רבא פרק יח] בפסוק [תהלים לו ג] בטח בה' וגו', זה לשונו: תנא דבי אליהו, מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר, והיו לו עשרה בנים מאשה אחת, שש זכרים וארבע נקיבות. ובכל יום היה מתפלל ומשתטח, ומלחך עפר בלשונו, כדי שלא יבוא אחד מהם לידי עבירה, ולא לידי דבר מכווער. אמרו, לא יצאת אותה שנה שלימה, עד שבא עזרא והעלה הקדוש ברוך את ישראל מבבל, והעלה אותו הכהן. ולא נכנס אותו כהן לעולמו, עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמישים שנה, ואחר כך נכנס לעולמו. ועליו הוא אומר: בטח בה' ועשה טוב וכו'', עכ"ל."

וכן פסק להלכה במשנה ברורה [סימן מז ס"ק י] וז"ל: "ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפייהם, להתפלל על בניהם, שיהיו לומדי תורה וצדיקים, ובעלי מדות טובות וכו'', ע"כ.

הרי לנו שזהו מחובתם של ההורים להתפלל להצלחת ילדיהם ברוחניות בכל עת, וצריך שתהיה תפילתם שגורה בפייהם שיגדלו ילדיהם לתלמידי חכמים ובעלי מדות טובות וכו'.

בני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא

וטעם הדבר שנצרכת תפילה תמידית על חינוך הבנים הוא, שהרי אמרו בגמרא מועד קטן [כח]. "אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא", הרי שאין הצלחת הבנים קשורה לשום דבר אלא הכל נמצא בידי של השי"ת, וכאשר רואים אנו שישנם צדיקים שלא הצליחו עם ילדיהם, לעומת אנשים פחותים מהם שהצליחו הרבה יותר.

ואף בתנאים הקדושים מוצאים אנו כן, וכדמוכח בגמרא בבא מציעא [פה]. על התנא הקדוש רבי אלעזר ברבי שמעון, וז"ל הגמרא שם: "אי קלע רבי לאתריה דרבי אלעזר ברבי שמעון, אמר להם: יש לו בן לאותו צדיק, אמרו לו: יש לו בן, וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו בשמונה. אתייה, אסמכיה ברבי, ואשלמיה לרבי שמעון בן איסי בן לקוניא אחות דאמיה. וכו', כי גדל אתא יתיב במתיבתא דרבי, שמעיה לקליה, אמר הא קלא דמי לקליה דרבי אלעזר ברבי שמעון. אמרו ליה בריה הוא, קרי עליה [משלי יא ל] 'פרי צדיק עץ חיים, ולוקח נפשות חכם', ע"כ.

הרי לנו שאף רבי אלעזר ברבי שמעון לא השאיר בן שהלך אחריו בדרכי ה', ועוד להיפך נפל בנו עד שאול תחתית עד שהחזירו רבי בתשובה.

וכן כתב התוס' בברכות [ה: ד"ה והאמר רבי יוחנן] "שהצדיקים עצמם פעמים מעונים ביסורין", הרי שאף הצדיקים לפעמים מתייסרים עם צער גידול בנים.

נמצא שאין שום ביטחון לאף אדם שיצליח עם חינוך ילדיו, ודבר זה לא משנה כלל בכישרונותיו ובגדלותו של האב, וכאשר הבאנו מדברי הגמרא בבבא מציעא על בניו של רבי אלעזר ברבי שמעון.

וראיתי בספה"ק רביד הזהב [?] שכתב שלעתים מתגאה ליבו של האדם בבנים הטובים שחנן אותו השי"ת וחושב שכוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, והחינוך הטוב שנתן וגישתו הטובה לילדים, זה מה שעמד להצלחתם. ולהאמור אינו כן, וכל הצלחת הילדים תלוי אך ורק בסיעתא דשמיא, וצריך לדעת שמי שזכה בילדים טובים הרי זה מתנת חנם מהבורא יתברך שמו, וזה דבר שכלל וכלל לא מובן מאליו.

אף בן שמצליח והולך בעבודת ה' צריך להתפלל עליו

עוד שנינו בפרקי אבות [פרק ב משנה ד] "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", ודורשת הגמרא בברכות [כט.]. דרשה זו על יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי. וכשם שאין האדם יכול להאמין בעצמו כן אינו יכול להאמין ולהיות בטוח בהצלחת ילדיו, אלא צריך לזה בכל העת סיעתא דשמיא מיוחדת. וכאשר יודעים כולם ממקרי הזמן מכמה וכמה נשמות טובות מישראל שהלכו בדרכי ישרים ונכוחים והאמינו וציפו מהם לגדלות ונצורות, ופתאום בבת אחת נתפסו לרשתו של היצר והתפקרו ויצאו לתרבות רעה, רח"ל.

ולפיכך צריך לדעת שענין תפילה זו אינה רק כאשר יש ילד שאינו הולך בדרך הישר רח"ל, אלא אף כאשר הכל הולך כשורה וכל הילדים הולכים בדרכי טובים וישרים ומתעלים בתורה ויראת שמים, מכל מקום צריכים ההורים בכל עת מצוא לשפוך את שיחם קדם ריבון כל עולמים שימשיכו ילדיהם בדרכם זו ויגדלו לאילנא רברבי, ויהיו הם זרעם וזרע זרעם עד עולם תלמידי חכמים וצדיקים.

אנא ה' הצליחה נא – בחינוך הבנים

ועל זה מתפללים אנו בעת אמירת ההלל "אנא ה' הצליחה נא", שההצלחה הגדולה ביותר בעולם הוא בבנים שילכו בדרכי אבות ויהיו בעלי מידות טובות ונושאים חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

התפילה על צער גידול בנים

ומלבד התפילה על הצלחת הילדים והליכתם בדרכי ישרים טובים, ישנו ענין נוסף שצריך האדם להתפלל, שלא יהיה לו צער גידול בנים, והיינו, שלא יהיה לו צער וקושי בחינוכם ובגידולם אלא שהכל יהיה בנחת ובנקל.

שהרי קללה זו נתקללה חוה לאחר החטא, כדאיתא בפירוש רש"י על התורה [בראשית ג טז] "הרבה ארבה הרינון ועצבונך – זה צער גידול בנים", ומקורו בגמרא עירובין [ק:], עיי"ש. הרי שכמו שאדם הראשון התקלל בקללת 'בזיעת אפיך תאכל לחם' וזהו קללה שמתמודד עמה האדם תמיד. אותו הדבר בדיוק הוא בקללה זו של צער גידול בנים, שקללה קשה היא עד מאוד, ובילקוט שמעוני [בראשית פרק ג, רמז לא] איתא: "בעצב תלדי בנים, זה צער גידול בנים. אמר ר' אלעזר ברבי שמעון, נוח לו לאדם לגדל לגיון אחד משל זיתים בגליל, ולא לגדל תינוק אחד בארץ ישראל", ע"כ. הרי שקשה עד מאוד לגדל ילדים בנחת ובנקל בדרכי ישרים וטובים.

עיקר התפילה בדורנו דור 'עקבתא דמשיחא'

ובעיקר אמורים הדברים כלפי דורותינו, דורות חשוכים של עקבתא דמשיחא, שאויר העולם טמא ומסואב עד מאוד, וכל זה משפיע על עם ישראל גם כן, ועל פי דרך הטבע לא שייך בדור זה לגדל ילדים נאמנים לה' ולתורתו.

ומה שרואים אנו בדורנו הרבה בנים טובים וישרים, זרע ברך ה', צריך לדעת שהרי זה נס ממש, כי על פי דרך הטבע אין שום דרך לשמור את הילדים בקדושה וטהרה כדבעי ללא שינזקו מזהומת הרחוב. והרי זה כבחינת מה שאמרו בגמרא נדה [לא]. "אין בעל הנס מכיר בניסו", וכמבואר בגמרא שבת [יג:]: שאין בשר המת מרגיש באיזמל, כך אין אנו מרגישים בניסים התדירים שזוכים אנו אליהם, ואף נס זה שזוכים בדור ירוד שכזה לגדל ילדים כשרים וישרים אין זה אלא נס מוחלט.

התיקון לצער גידול בנים על ידי תפילה

ברם מוכח בגמרא סנהדרין [יט:]: שאף שנגזרה גזירה זו של צער גידול בנים, מכל מקום יש אפשרות להינצל ולהיפדות מקללה זו, וכדדרשינן התם על דרשת הפסוק [ישעיהו כט ב]: "לכן כה אמר ה', אל בית יעקב אשר פדה את אברהם. וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם, אמר רב יהודה שפדאו מצער גידול בנים [- שפדאו מצער גידול בנים. שהוטל עליו טורח השבטים, שעל אברהם היה מוטל אותו טורח, דכתיב [בראשית כו] והרביתי את זרעך, והוא פדאו. רש"י.], ע"כ.

הרי ששייך אפשרות זו להיפדות מהצער והייסורים שכרוכים בצער גידול בנים, ומעשה אבות סימן לבנים שהשריש לנו יעקב אבינו ע"ה את הכח והאפשרות להיפדות ולהינצל מאותו צער.¹

ולדברינו הדרך להינצל מצער זה של גידול בנים, הוא על ידי תפילה, שעל ידי שירבו ההורים בתפילות ובתחנונים בכל עת לפני קל חי על הצלחתם הרוחנית של ילדיהם שיעלו ויתעלו כדבעי ולא יושפעו מטומאת העולם במאומה אלא יגדלו וילכו בדרכי ישרים ויעשו נחת רוח לבורא יתברך שמו בכך יפדו מצער גידול בנים, וחפץ ה' בידם יצלח להקים דורות ישרים ומבורכים לה' ולעבודתו.

ערב ראש חודש סיון זמן מיוחד לקבלת התפילות על ילדים

וצריך לדעת שישנם זמנים מיוחדים שבהם יש עת רצון מיוחדת לקבלת התפילות, ולדוגמא ערב ר"ח סיון שכתב בשל"ה הקדוש [מסכת תמיד פרק נר מצוה אות ק], וזל"ק: "חל עלינו חובת התפילה ובקשה להשם יתברך בכל צרכינו, כי הכל מאתו יתברך. על כן בכל מה שיצטרך האדם בכל עת ובכל שעה, ירגיל על לשונו תפילה קצרה להשליך על ה' יהבו וכו'. וביותר צריך זירונו להתפלל שיהיה לו זרע כשר עד עולם, ואגב כל צרכיהם וזיווגם, מה' יצא הדבר. ולבי אומר, שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלקינו. וראוי לישב בתענית ביום ההוא הוא ואשתו, ויתעוררו בתשובה, ויתקנו כל ענייני הבית איסור והיתר וטומאה וטהרה וכל העניינים, ויתנו צדקה לעניים הגונים וכו'. וזו הנוסחא של התפלה: אתה הוא ה' אלקינו עד שלא בראת העולם, ואתה הוא אלקינו משבראת העולם וכו'", עכ"ל"ק.

הרי שערב ראש חודש סיון זהו זמן מיוחד לקבלת התפילה להצלחת הילדים, וצריכים לנצל היטב זמן זה להעתיר בתחינה קדם ריבון כל עולמים על עמלנו אלו הבנים שיצליחו ויעלו ויתעלו ויהיו הם וזרעם וזרעם עד עולם תלמידי חכמים וצדיקים ובעלי מידות טובות.

עת רצון גדולה לתפילת הנשים – בזמן הדלקת נרות שבת

ואף הנשים צריכות לדעת שכוחם רב בתפילתם על הצלחת ילדיהם ברוחניות, וישנם זמנים שכוחם רב אף יותר מתפילת האבות על בניהם, ולדוגמא בזמן 'הפרשת חלה' שהוא עת רצון גדול מאד, וכן בזמן הדלקת נרות שבת שהוא זמן מוכשר וראוי לקבלת תפילות האשה, ובעיקר לתפילותיה על בניה שיגדלו ויאירו את העולם בתורה ובמעשים טובים.

וכמו שכתב המגן אברהם בהלכות שבת [סימן רסג ס"ק יא]: "ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה, שיתן לה הקדוש ברוך הוא בנים זכרים מאירים בתורה" [מטה משה בשם רבינו בחיי פר' יתרו], ע"כ.

וצריכה כל אם בישראל לדעת שעליה לנצל היטב זמנים עילאיים ונשגבים הללו, לשפוך שיח בתפילות פנימיות הבוקעות מעומק הלב, על הצלחתם וטובתם של הבנים והבנות, שילכו בדרך הישר והטוב. ושיקיימו את תפקידם ותכלית ביאתם לעולם, לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

ובפרט כעת בעת הגלות המר, ניתנה להן עת רצון מיוחדת זו שבכח תפילתם של נשות ישראל בעת זו של הדלקת נרות להשפיע ולהחזיק את בניהם ובנותיהם וכל זרעם שיהיה להם כח קיום בניסיונות הקשים, וילכו בדרכי ישרים וטובים ויעלו במסילה העולה בית קל.

תכלית המורם מדברינו, שמחובתם של ההורים להתפלל על הצלחת ילדיהם, ועל ענין זה צריך להתפלל השכם והערב שיצליחו ילדיהם ויגדלו בדרך ישראל סבא, ואף מי שיש לו ילדים טובים ומוצלחים ידע שאין זה אלא בסייעתא דשמיא, ויפיל בכל העת תחינתו קדם ריבון כל העולמים שיצליח עם 'עמלנו' – אלו הבנים' שיגדלו ויתעבדו לאילני רברבי.

1. ויש בנותן טעם להביא כאן מה שכתב בספה"ק בית יעקב [אלכסנדר, פר' קרח] סגולה טובה להיפדות מצער גידול בנים, וזל"ק: "שמעתי ממורי ז"ל מפרשיסחא, שבכל דור יש נשמת משה, ונשמת קרח החולק עליו. ואם יש לנשמת קרח זה הכנעה נגד הצדיק נשמת משה – יש בזה תיקון לקרח. ואם יש לאדם צער גידול בנים ר"ל, סגולה לזה ליהרר ממחלוקת, ולהיות רודף שלום, ולהיות מן הנעלבין ואינם עולבין, ובוהו שב רפא לו. כי אולי הוא מנצוצי קין ומעדת קרח, לכן יש לו צער גידול בנים ר"ל. לזה יזהר להיות רודף שלום, לתקן חטא קרח. וגם יזהר מקנאות איש מרעהו, כי שורש חטאת היה מצד קנאה" עכ"ל"ק.

וזהו כדברינו הנ"ל, שיעקב אבינו סלל את הדרך שיש אפשרויות בהם יכול האדם להיפדות מצער גידול בנים, ולדבריו, אדם שנוהר ממחלוקת ואוהב שלום ורודף שלום זוכה בזה להיפטר מצער זה.

תפילת השל"ה

אתה הוא ה' אלקינו עד שלא בראת העולם, ואתה הוא אלקינו משבראת העולם, ומעולם ועד עולם אתה קל. ובראת עולמך בגין לאשתמודע אלהותך באמצעות תורתך הקדושה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. "בראשית", בשביל תורה ובשביל ישראל, כי הם עמך ונחלתך אשר בחרת בהם מכל האמות, ונתת להם תורתך הקדושה, וקרבתם לשמך הגדול. ועל קיום העולם ועל קיום התורה בא לנו ממך ה' אלקינו שני צוויים. כתבת בתורתך "פרו ורבו", וכתבת בתורתך "ולמדתם אותם את בניכם", והפונה בשתייהן אחת, כי לא לתהו בראת כי אם לשבת, ולכבודך בראת, יצרת אף עשית, כדי שנהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי כל עמך בית ישראל יודעי שמך ולומדי תורתך.

ובכן אבוא אליך ה' מלך מלכי המלכים, ואפיל תחנוני, ועיני לך תלויות עד שתחנני ותשמע תפילתי להזמין לי בנים ובנות, וגם הם יפרו וירבו הם ובניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות לתכלית שהם ואני ואנחנו כלנו יעסקו בתורתך הקדושה ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך לאהבה וליראה את שמך. אבינו אב הרחמן, תן לכלנו חיים ארבים וברוכים, מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים, זכרנו לחיים נצחיים כמו שהתפלל אברהם אבינו "לו יחיה לפניך", ופרשו רבותינו זכרונם לברכה, "ביראתך". כי על כן, באתי לבקש ולחנן מלפניך שיהא זרעי וזרע זרעי עד עולם זרע כשר, ואל ימצא בי ובזרעי ובזרע זרעי עד עולם שום פסול ושמן, אף שלום ואמת וטוב וישר בעיני אלהים ובעיני אדם, ויהיו בעלי תורה, מארי מקרא, מארי משנה, מארי תלמוד, מארי רזא, מארי מצוה, מארי גומלי חסדים, מארי מדות תרומיות, ועבדוך באהבה וביראה פנימית, ולא יראה חיצונית. ותן לכל גויה וגויה מהם די מחסורה בכבוד, ותן להם בריאות וכבוד וכת, ותן להם קומה ופי וחן וחסד, ויהיה אהבה ואחזה ושלוש ביניהם, ותזמין להם זוגים הגונים מזרע תלמידי חכמים מזרע צדיקים, וגם הם זוגים יהיו כמותם בכל אשר התפללתי עליהם, כי זפרון אחד עולה לכאן ולכאן. אתה ה' יודע כל תעלומות, ולפניך נגלו מצפוני לבי, כי כונתי בכל אלה למען שמך הגדול והקדוש ולמען תורתך הקדושה. על כן ענני ה' ענני בעבור האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ובגללם תושיע בנים להיות הענפים דומים לשרשם, ובעבור דוד עבדך רגל רביעי במרכבה, המשורר ברוח קדשך.

שיר המעלות אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשתך כגפן פריה בירפתתי ביתך בניה כשתלי זיתים סביב לשלחנך. הנה כי כן יברך גבר ירא ה'. יברכה ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך. וראה בנים לבניה שלום על ישראל.

אנא ה' שומע תפלה, יקים בנו הפסוק. ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימוש מפיה ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.